

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 24 februari 1914 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter hemmansägaren Andreas Moberg från Plombo Östergård i Stengårdshults socken.

(3:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 37, av den 24 januari 1914 har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att kronans rätt till danaarv efter hemmansägaren Andreas Moberg från Plombo Östergård i Stengårdshults socken må i vad det avser $\frac{1}{12}$ mantal Plombo Östergård nr 2 efterskänkas till förmån för hemmansägaren Frans Leonard Andersson i Backagärde.

Till ovanberörda statsrådsprotokoll har departementschefen anfört följande:

»Den 19 juli 1841 avled hemmansägaren Andreas Moberg från Plombo Östergård i Stengårdshults socken. I instrumentet över den efter honom upprättade bouppteckningen antecknades, att han såsom stärbhusdelägare efterlämnat sin hustru, Christina Johannesdotter, men icke några bröstarvingar; däremot lämnades ingen uppgift, huruvida andra arvingar till Moberg funnes eller att sådana vore okända. Behållningen i boet uppgick till 157 riksdaler 32 skillingar 6 rundstycken och bland tillgångarna hade upptagits $\frac{1}{8}$ mantal Plombo Östergård nr 2 med ett värde av 200 riksdaler banko, å vilken fastighet Moberg och hans hustru den 23 januari 1828 erhållit fasta.

Departements-
chefens
yttrande.

Genom ett den 11 januari 1826 upprättat inbördes testamente hade makarna Moberg förordnat, att den av dem, som överlevde den andra, skulle 'till sin död orubbad behålla och utan ansvar begagna och använda allt' vad i makarnas bo funnes, vare sig fast eller lös egendom; och blev ifrågavarande testamente bevakat av Mobergs änka, Christina Johannesdotter.

Enligt vid tiden för mannens död gällande lag var Christina Johannesdotter vid dödstillfället ägare till $\frac{1}{3}$ av berörda fastighet och kom genom testamentet i besittning av hela densamma, ehuru väl på grund av testamentets avfattning må antagas, att äganderätt till mannens $\frac{2}{3}$ av fastigheten icke blivit till henne upplåten. Efter att hava ingått nytt äktenskap med hemmansägaren Anders Nilsson avled Christina Johannesdotter den 21 augusti 1872 och efterlämnade, enligt vad den efter henne upprättade bouppteckningen utvisar, såsom stärbhusdelägare, förutom mannen, en avliden systers fyra barn. Hela fastigheten upptogs i bouppteckningsinstrumentet såsom tillgång i boet med ett värde av 3,000 riksdaler rmt. Änklingen bevakade ett av makarna Nilsson den 20 februari 1858 upprättat testamente, enligt vilket den av makarna, som överlevde den andra, ägde att till sin död 'begagna och använda' all deras egendom. Med anledning av att Anders Nilsson ämnade träda i nytt äktenskap, förrättades sedermera den 12 oktober 1878 arvskifte efter Christina Johannesdotter. Fastigheten skiftades därvid så, att $\frac{1}{12}$ mantal tilldelades 'Andreas Mobergs arvingar' och $\frac{1}{96}$ mantal vart och ett av den avlidnas omförmälda fyra systerbarn. Anders Nilsson synes emellertid hava suttit kvar å fastigheten och, sedan han ingått äktenskap med Josefa Larsdotter, inköpte makarna de $\frac{4}{96}$ mantal av fastigheten, som tillfallit Christina Johannesdotters systerbarn. Å denna del av fastigheten erhöles makarna Nilsson lagfart den 14 mars 1879. De Mobergska arvingarna synas emellertid hava fallit i glömska. Sannolikt har hela fastigheten upptagits såsom tillgång vid uppteckning den 9 maj 1885 av boet efter Anders Nilsson, ty i den bouppteckning, som den 21 januari 1889 upprättades efter Josefa Larsdotter, är $\frac{1}{8}$ mantal Plombo Östergård antecknat såsom tillgång med ett värde av 3,000 kronor, därvid anmärkts, att, om arvskifte verkställdes efter mannen Nilsson, fastigheten skulle tillfallit makarna Nilssons omyndiga son Frans Leonard Andersson ensam och under sådana förhållanden icke behövt upptagas i bouppteckningen efter Josefa Larsdotter. Då denna icke efterlämnade annan bröstarvinge, kom hela fastigheten sålunda i Frans Leonard Anderssons besittning.

Genom köpebrev den 12 mars 1898 försålde Andersson fastig-

heten till hemmansägaren Peter Eriksson och dennes hustru för 1,800 kronor. Av köparna gjord ansökning om lagfart å fånget blev emellertid av vederbörande häradsrätt den 16 mars 1898 förklarad vilande, på den grund att säljarens åtkomst till fastigheten icke blivit lagligen styrkt. Samtidigt utfärdades på sökandenas begäran kungörelse jämlikt 10 § i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875, men vid fullföljd av lagfartsärendet den 2 oktober 1905 beviljades ej heller då den sökta lagfarten, utan förklarades ansökningen fortfarande vilande.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har nu Frans Leonard Andersson, som numera är hemmansägare i Backagärde i Marbäckes socken av Älvsborgs län, under åberopande av 'den på testamentariska förordnanden grundade långa åborätten' till fastigheten ifråga, anhållit, att, som övriga hinder för lagfartens beviljande blivit undanröjda, men kronans ombudsman ansett sig icke kunna tillstyrka lagfarten, för den händelse kronan skulle vara berättigad till danaarv efter Andreas Moberg, efter vilken någon arvinge ej givit sig tillkänna, 'äganderätten till åberopade hemman $\frac{1}{8}$ mantal kronoskatte Plombo Östergården' måtte Andersson tillerkännas.

Till stöd för ansökningen har Andersson anfört, bland annat, följande.

När sökandens fader vid sitt giftermål med änkan Christina Johannesdotter tillträdde fastigheten i fråga, befann sig densamma i högst förfallett skick. Sökandens fader betalade emellertid med egna medel stärbhusets skulder, som uppgått till 367 riksdaler 15 skillingar 6 rundstycken banko mot 525 riksdaler i tillgångar, uppförde nytt boningshus, vartill virke till största delen inköptes, och bestred å fastigheten belöpande kostnader för laga skifte. Vidare höjde han genom nyodlingar och övriga förbättringar hemmanets värde, så att det enligt bouppteckningen efter Christina Johannesdotter vid dennas död uppgick till 3,000 riksdaler rmt. Dessa sina uppoffringar fick han delvis än en gång gälda, när han av sin avlidna hustrus arvingar nödgades tillösa sig deras del av nu ifrågavarande fastighet efter det värde, vari han själv försatt fastigheten.

Till styrkande av sina uppgifter har sökanden bifogat ett av tvenne personer avgivet intyg rörande de av hans fader nedlagda kostnaderna å egendomen i fråga.

I Anderssons ansökning har Peter Eriksson instämt och därvid framhållit, att för honom och hans familj skulle vara mycket svårt, om förändringar skedde beträffande ifrågavarande fastighet, som han i lång tid bebott och å vilken han därunder vidtagit många förbättringar.

Över ansökningen har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län efter t. f. domhavandens i Tveta, Vista och Mo härads domsaga och vederbörande kronofogdes hörande avgivit infordrat utlåtande.

T. f. domhavanden har anfört följande.

Ehuru med hänsyn därtill, att återopade testamentet den 11 januari 1826, å vilket sökanden i första hand måste grunda sin rätt till fastigheten, icke innefattade upplåtelse av annat än nyttjanderätten därtill, kronans danaarvsrätt finge anses vara given, syntes dock fog finnas för bifall till ansökningen vid det förhållande, att, enligt vad sökanden uppgåve, hans fader Anders Nilsson därå för nybyggnad, odling och annat nedlagt kostnader, som måhända ej varit alltför obetydliga i förhållande till fastighetens värde vid den tid, Anders Nilsson tillträtt den, samt att sökanden i allt fall knappast torde kunna fränkännas anspråk på ersättning för berörda kostnader.

Kronofogden har i sitt yttrande anfört:

För fullföljande av gjord ansökning om lagfart å $\frac{1}{8}$ mantal Plombo Östergård hade Peter Eriksson, som tillhandlat sig hemmanet av sökanden, begärt kronofogdens yttrande i saken. Av företedda handlingar hade framgått, att Erikssons åtkomst till $\frac{1}{24}$ mantal finge anses styrkt, varemot detta icke kunde anses vara fallet med återstående $\frac{1}{12}$ mantal av hemmanet. Vid sådant förhållande hade kronofogden ansett sig förhindrad att giva begärt tillstyrkande till lagfartens meddelande. På de av sökanden anförda skäl hemställde kronofogden emellertid, att den rätt kronan möjligen kunde äga till ifrågavarande $\frac{1}{12}$ mantal Plombo Östergård måtte efterskännas och tillerkännas sökanden.

Med återopande av vad t. f. domhavanden i ovanberörda domsaga anfört har Kungl. Maj:ts befallningshavande för egen del tillstyrkt bifall till ansökningen.

Kammaradvokatfiskalsämbetet, som jämväl avgivit infordrat yttrande i ärendet, har hemställt, att, då sökanden uppenbarligen trott sig berättigad till kvarlåtenskapen efter Andreas Moberg på grund av förut omförmälta inbördes testamenten och i denna tro försålt egendomen, samt med hänsyn tagen till de av sökandens fader å egendomen nedlagda kostnader, Kungl. Maj:t täcktes till sökandens förmån efterskänka kronans danaarvsrätt till ifrågavarande fastighet.

Enligt en kammaradvokatfiskalsämbetets yttrande bifogad, av sökanden den 3 januari 1912 avgiven och av två personer bestyrkt uppgift äger sökanden tillgångar utöver skulder till ett värde av 3,080 kronor.

Slutligen har domänstyrelsen på grund av nådig befallning yttrat sig i ärendet och därvid funnit den gjorda framställningen böra vinna avseende.

På grund av vad i ärendet förekommit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att kronans rätt till danaarv efter hemmansägaren Andreas Moberg från Plombo Östergård i Sten-

gårdshults socken må i vad det avser $\frac{1}{12}$ mantal Plombo Östergård nr 2 efterskänkas till förmån för hemmansägaren Frans Leonard Andersson i Backagärde.»

Utskottet, som icke haft något att erinra mot förevarande framställning, hemställer,

*Utskottets
yttrande.*

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition.

Stockholm den 24 februari 1914.

På statsutskottets vägnar:

F. CL:SON WACHTMEISTER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar greve *F. Cl:son Wachtmeister*, *S. H. Kvarnzelius*,
C. J. G. Swartz, *O. Jonsson*, *A. N. Hahn*, greve *P. O. L. Klingspor*, *H. F. Lamm*,
O. M. Strömberg, *A. C. Lindblad*, *H. H. K. Ericson*, *G. M. H. Ekelund* och *J. S. Almer* samt
från andra kammaren: herrar *A. Ekman*, *H. Andersson* i Skivarp, *F. W. Thorsson*,
K. V. Rydén, *J. Ström*, *G. Odqvist*, *N. E. Lindberg*, *E. A. Nilson* i Örebro,
J. Olofsson i Digernäs, *J. F. Hellberg* i Lycksele, *H. Lemke* och *S. Bengtsson* i Norup.
